

6) Процедура зовнішньої експертизи якості повинна перейти від репресивного стилю і бажання впливати на помилці до культури допомоги закладам освіти у проведенні SWOT аналізу його діяльності та пошуку шляхів і методів її покращення.

7) Якість має винагороджуватися! Процедури забезпечення якості матимуть сенс тільки за умови їх прив'язки до прозорих і зрозумілих правил розподілу матеріальних ресурсів.

8) Треба налагодити взаємодію суспільства та освіти з метою забезпечення отримання громадськістю первинної інформації про досягнення учасників освітніх процесів та посилення громадського контролю за достовірністю інформації про систему освіти.

3.3. Сучасна антикорупційна політика в публічному адмініструванні у сфері цивільної авіації України

Одним із деструктивних явищ, що не дозволяє ефективно забезпечувати безпеку громадян, загрожує механізмам демократичного управління та фундаментальним принципам існування держави у сучасному світі, а отже, посилює внутрішню вразливість держави залишається корупція у державному секторі. Корупція в нашій державі стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини.

Дослідження питання сучасної антикорупційної політики в публічному адмініструванні в сфері цивільної авіації є актуальним. Корупція у сфері цивільної авіації є однією з ключових загроз нормального і безпечного функціонування цивільної авіації України. Не добросесність і корумпованість підривають рівень довіри суспільства і міжнародних партнерів держави та не дозволяють ефективно забезпечувати безпеку громадян при здійсненні авіаційних перевезень, загрожують механізмам демократичного управління цивільною авіацією та фундаментальним принципам

існування держави у сучасному світі, а отже, посилює внутрішню вразливість держави до потенційних викликів безпеки.

В сучасних умовах незавершеності та фрагментарності адміністративної реформи центральних органів виконавчої влади ця проблема набуває особливої гостроти та необхідності наукового аналізу, адже рівень корупції в органах виконавчої влади знижується досить повільно. Залишається вкрай актуальним підвищення ефективності реалізації антикорупційних програм уповноваженими підрозділами (особами) з питань запобігання та виявлення корупції в галузі цивільної авіації за допомогою застосування адміністративно-правових заходів.

Якщо суспільство уражене корупцією, то вона проникає до політики й починає руйнувати демократію. Якщо ми прагнемо боротися з корупцією, то для цього насамперед необхідна політична воля.

Україна потребує системних реформ. Найкраще сполучення для їх проведення (на думку відомого польського реформатора Г. Колодка) – це правильна політика і оптимальна інституційна структура, а найгірше – протилежний випадок. На жаль, у постсоціалістичних країнах він має місце набагато частіше. Досвід транзитивних суспільств навчає, що створення інституційної системи прискорюється тільки тоді, коли проблеми не тільки нагромаджуються, а й ефективно вирішуються. В такий момент потреба у структурних реформах особливо зростає, про що насамперед сигналізує сектор приватного підприємництва, а також тиск ззовні.

Необхідне ґрунтовне реформування державної антикорупційної політики та її законодавчої бази. Встановлювати лише адміністративну відповідальність за корупційні діяння неприпустимо. Тому важливими аспектами сучасної державної правової політики в Україні є створення нормативно-правової бази, яка дозволить вирішити питання проблеми корупції, реформування системи запобігання і протидії корупції. Досягнення успіху у цьому процесі є передумовою для формування у суспільстві довіри до влади, зростання економічного потенціалу держави, покращення побуту громадян України.

На вирішення цієї проблеми парламентом було прийнято антикорупційне законодавство, запроваджені нові та вдосконалені існуючі заходи запобігання корупції, залучено широке коло суб'єктів реалізації антикорупційної політики. Проте обрані державою заходи не дають ефективного результату, внаслідок чого складається уявлення про штучність антикорупційної діяльності уповноважених суб'єктів.

Так, високий рівень корупції в Україні підтверджується показниками всесвітнього рейтингу Corruption Perceptions Index, сформованому антикорупційною організацією Transparency International, відповідно до яких у 2018 році Україна посіла 120 місце зі 180 країн світу.

За результатами дослідження стану корупції в Україні, проведеного Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) в 2017 році за методикою стандартного опитування засвідчили сприйняття корупції населенням і представниками бізнес-середовища на рівні відповідно 3,98 і 3,47 балів з п'яти. При цьому у 40% дорослого населення України корупційний досвід відсутній. Найбільш корумпованими населення вважає, сфери охорони здоров'я, освіти, контакти з органами державної влади та місцевого самоврядування і надання судових послуг¹.

Таке явище як корупція здатне породжувати кризові стани у різних галузях суспільного та соціального розвитку кожної держави. Насамперед це стосується економіки, державного управління, політики, а також є однією із ключових передумов існування організованої злочинності. Корупція – це соціальне явище, а не конкретне суспільне небезпечне діяння. Це явище притаманне багатьом державам світу і виступає як невід'ємний атрибут публічної влади. Можна навіть визначити, що це є ціна, яку платить суспільство, за порушення прав нехтування інтересів, за свою байдужість про неминучість корупції і неможливість врегулювання правовідносин законним шляхом. Державний апарат будь-якої країни, на жаль, не може забезпечити свого функціонування без зловживань представників цього апарату. Відмінність різних держав

у цьому плані полягає не у наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливу корупції на соціальні, економічні та політичні процеси.

В Україні потенційно найбільш корумпованою є виконавча влада, оскільки саме її представники мають великі «хабаромістки» розпорядчі та контрольно-наглядові функції. Найчастіше випадки корупції та зловживання службовим становищем виявляються серед державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, а також інших осіб, на яких покладено виконання функцій держави.

Останнім часом дослідженню питань застосування правових засобів у сфері запобігання та протидії корупції в Україні приділяється значна увага вітчизняних науковців. Цим питанням різноманітного характеру присвятили свої дослідження такі вчені-юристи, як С.М. Алфьоров, І.Л. Бородін, С.Т. Гончарук, А.В. Гайдук, М.І. Камлик, Т. Є. Кагановська, Т. О. Коломонець, М.М. Луценко, М.І. Мельник, Є.В. Невмержицький, О.С. Півненко, А.І. Редька, Ф.М. Решетников, С.С. Рогульський, О.П. Савчук, О.В. Сердюк, С.М. Серьогін, О.Ю. Смоленський, О.В. Терещук, М.І. Хавронюк, О. Хмара, Л.І. Щербина, А.О. Яфонкін та ін. Вони досліджували окремі аспекти чинного на той час антикорупційного законодавства та практики його застосування і висловили обґрунтовані пропозиції щодо його подальшого удосконалення.

У правовому значенні корупція – це збірне поняття, яке охоплює сукупність (систему) взаємопов'язаних правопорушень (кримінально-правових, адміністративних, дисциплінарних, цивільно-правових). Реально ці правопорушення мають різні форми (види). До них насамперед належать хабарництво, зловживання владою або посадовим становищем та інші посадові злочини, які вчиняються для задоволення корисливих та інших особистих інтересів чи інтересів третіх осіб.

В сучасному юридичному енциклопедичному словнику корупція визначається як «злочинна діяльність в сфері політики чи державного управління, яка полягає в використанні посадовими

¹ Про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 рік: Проект Закону України. Київ, 2017. URL: <http://www.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/> (дата звернення 28.04.2019 р.)

особами довірених їм прав та владних повноважень для особистого збагачення»¹.

В наукових колах визначення корупції є досить різноплановими: використання службового становища посадовими особами для надання за винагороду матеріальних благ, пільг або послуг або О.О. Дудоров пропонує розглядати корупцію як систему відносин, заснованих на протиправній діяльності публічних службовців, що здійснюється всупереч суспільним інтересам².

О.В. Терещук пропонує розглядати корупцію як протиправне діяння публічних службовців, спрямоване на особисте збагачення, та як стійкий зв'язок представників владно-управлінських структур зі злочинним середовищем і сприяння йому у протизаконній діяльності шляхом використання наданих їм державою повноважень³.

В роботі "Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні" автори розглядають корупцію як явище, що проявляється у навмисному використанні суб'єктами владних повноважень свого службового становища для незаконного отримання майнових та немайнових благ та переваг⁴.

М.Ю. Тихомиров пропонує розглядати корупцію як злочинну діяльність у сфері політики чи державного управління, використання посадовими особами наданих їм прав та владних повноважень з метою особистого збагачення⁵.

Заслуговує на увагу думка професора Н.В.Кузнецової, яка пропонує корупцію розглядати не тільки як правове, а й як соціальне, економічне та моральне явище, яке завдає шкоди нормальному функціонуванню моральних та правових відносин у суспільстві та державі⁶.

М.І. Мельник вважає, що корупція – це багатоаспектне соціально-економічне, політичне, правове та моральне явище, що складається з одного комплексу протиправних дій і неетичних вчинків¹.

Наприклад, С.І. Ожегов корупцію зводить лише до якогось одного суспільно небезпечного діяння і визначає як підкуп хабарами, продажність посадових осіб, політичних діячів².

Ефективна боротьба проти корупції в Україні потребує і належного законодавчого забезпечення, формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивних заходів запобігання корупції. Розбудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам і передовій світовій практиці.

Україна приєдналася до міжнародного антикорупційного руху, ратифікувавши низку міжнародно-правових документів і розробивши на їх основі національне антикорупційне законодавство. Громадянське суспільство визнало антикорупційну реформу найбільш нагальною в нашій державі, спрямовану на узгодження антикорупційного законодавства з міжнародними, зокрема європейськими стандартами.

Початком розвитку міжнародно-правового регулювання у сфері боротьби з корупцією можна вважати прийняття 15 грудня 1975 року резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3514 (XXX). Вказаний документ закликає уряди всіх країн вжити на національному рівні необхідних заходів щодо запобігання і протидії корупції, які вони вважатимуть доцільними, включаючи законодавчі.

Визначені резолюцією завдання уточнено та деталізовано в різних документах, прийнятих в рамках ООН, а саме: резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Боротьба з корупцією» від 12 грудня 1996 року (A/RES/51/59); Декларація ООН «Про боротьбу з корупцією та хабарництвом у міжнародних корупційних операціях» (1996 р.); Керуючі принципи для ефективного виконання Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (1989); Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб (1996 р.) містять рекомендації, дотримання яких державними посадовими

¹ Бартошек М. Римское право. Определения. Понятия. Термины. Москва Политиздат, 1989. 448с.

² Ревак О. І. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження. Львів, 2011. 220 с.

³ Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні право-порушення : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Одеса, 2000. 177 с.

⁴ Коліушко І., Тимошук В., Банчук О. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні. Київ, 2009. 196 с.

⁵ Тихомиров М.Ю., Тихомирова Л.В. Юридическая энциклопедия. Москва, 1997. 526 с.

⁶ Кузнецова Н.В. Корупция в системе уголовных преступлений. Круглый стол / Вестник Московского университета. 1993. №1. С. 32

¹ Мельник М.І. Корупція: проблеми визначення сутності і поняття. Вісник академії правових наук України. Х., 1998. № 3. С. 76.

² Ожегов С. И. Словарь русского языка (под ред. Н. Ю. Шведовой). М., 1983. 816 с.

особами необхідне для належного виконання ними службових обов'язків.

Зазначені документи мають рекомендаційний характер, однак вони відігравали ключову роль у підготовці нормативно-правових актів, які закріпили міжнародні стандарти запобігання та протидії корупції.

Сьогодні Україна є учасницею низки міжнародних договорів і конвенцій, що мають обов'язковий характер.

Головним документом світового масштабу у цій сфері є Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН у жовтні 2003 року (далі – Конвенція), яка встановила теоретичні основи для адаптації національного законодавства та визначила фундаментальні засади антикорупційної політики держав – учасниць цього міжнародного договору.

Положення статті 5 Конвенції передбачає низку базових заходів для Держав-учасниць, спрямованих на запобігання корупції.

Відповідно до Конвенції кожна держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє і здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності і непідкупності, прозорості і відповідальності.

Норми Конвенції передбачають створення спеціального органу (органів) діяльність якого спрямовано на запобігання і протидію корупції, активну участь громадськості у сфері запобігання корупції, створення кодексів поведінки службовців, зміцнення незалежності судової влади, закріплення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення та окреслення корупційних злочинів, встановлення відповідальності юридичних осіб.

Найбільш важливими кроками Ради Європи у боротьбі з корупцією слід вважати розробку сучасних антикорупційних стандартів, європейських антикорупційних конвенцій та створення спеціалізованого контрольного органу за дотриманням антикорупційних стандартів у державах-членах Ради Європи – Групи держав проти корупції (GRECO). Зокрема: Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Стразбурзі

27.01.1999 року; Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Стразбурзі 04.11.1999 року; Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191), підписаний у Стразбурзі 15.05.2003 року.

Важливим досягненням Ради Європи у боротьбі з корупцією є створення антикорупційної організації, до повноважень якої належить контроль за дотриманням усіх антикорупційних конвенцій Ради Європи – Групи держав проти корупції GRECO.

Основна мета GRECO – оцінка рівня корупції в державах-членах організації, виявлення недоліків у національних механізмах боротьби з корупцією, підтримка в проведенні необхідних законодавчих та інституційних реформ у цій сфері, здійснення контролю за виконанням угод і правових документів, прийнятих Радою Європи відповідно до програми дій проти корупції.

Приєднавшись до GRECO Україна зобов'язалася брати участь у процесі взаємної оцінки у рамках Групи, і на сьогодні історія відносин України та GRECO складається вже з кількох результативних етапів співпраці.

У травні 2009 року на пленарному засіданні GRECO було затверджено звіт щодо виконання Україною антикорупційних рекомендацій цієї міжнародної організації, якому передували оцінювальний звіт і відповідні консультації експертів GRECO з представниками органів влади.

У рамках Третього раунду оцінювання України у квітні 2011 року відбувся візит експертів GRECO до України, під час якого вивчено ситуацію щодо імплементації в українське законодавство положень Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до неї, а також висловлено низку суттєвих зауважень щодо вітчизняного кримінального законодавства, яке встановлює відповідальність за вчинення корупційних діянь.

Аналогічний механізм оцінки використовують для контролю за дотриманням та імплементацією положень Конвенції ООН проти корупції.

Україна в сфері запобігання та протидії корупції тісно співпрацює з Організацією економічного та соціального розвитку (ОЕСР) – міжнародною організацією, членами якої є 34 країни. За впливом ОЕСР

належить до трійки провідних світових економічних установ, поряд з Міжнародним валютним фондом і Світовим банком.

Співробітництво між Україною та ОЕСР розпочато 1997 році підписанням Кабінету Міністрів України та ОЕСР Угоди щодо привілеїв, імунітетів, пільг, які надає ОЕСР на території України. Угоду ратифіковано Верховною Радою України у липні 1999 року (Закон України від 07 липня 1999 року № 850-XIV).

У рамках роботи ОЕСР 2003 року представники урядових делегацій Азербайджану, Вірменії, Грузії, Російської Федерації, Таджикистану та України схвалили Стамбульський план дій боротьби з корупцією Антикорупційної мережі для Східної Європи та Центральної Азії ОЕСР.

Основні принципи Стамбульського плану дій – розвиток ефективної та прозорої системи державної служби, посилення боротьби з хабарництвом і забезпечення чесності в бізнесі, підтримка активної участі громадськості в реформах.

Реалізація Стамбульського плану дій передбачає огляди національного законодавства та інститутів для боротьби з корупцією і поточний моніторинг виконання рекомендацій, що стосується реалізації положень Конвенції ООН проти корупції та інших міжнародних стандартів, прописаних в інструментах ОЕСР і Ради Європи. Результати обговорюють на регіональних зустрічах і публікують у відповідних доповідях.

Процедура оцінювання в рамках Стамбульського плану дій включає в себе збирання інформації через опитувальник, візити груп експертів до країни оцінювання з метою збирання додаткової інформації через зустрічі з високопосадовцями, представниками організацій, установ, що відіграють ключову роль у країні оцінювання, та написання оцінного звіту.

Стамбульський план дій не містить власних антикорупційних стандартів, однак слугує ефективною основою для комплексної цілеспрямованої реалізації наявних конвенцій, інших міжнародних стандартів і передової практики.

На виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань та у зв'язку з необхідністю приведення положень національного законодавства до міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії корупції прийнято низку надзвичайно важливих законів у цій сфері.

1. Конвенція ООН проти корупції підписана Україною 11 грудня 2003 року та ратифікована від 18 жовтня 2006 року Закон України «Про ратифікацію Конвенції Організації об'єднаних Націй проти корупції» № 251-V.¹

2. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією підписана Україною 04 листопада 1999 та ратифікована 16 березня 2005 року Закон України «Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією» № 2476-IV. Україна ухвалила План дій, ухвалені спільно державами і урядами держав-членів Ради Європи на їхньому Другому засіданні у Страсбурзі у жовтні 1997 року.²

3. Україна Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252 – V ратифікувала Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, підписану від імені України 27 січня 1999 року в м. Страсбурзі.³

Комплексне реформування системи запобігання корупції відповідно до міжнародних стандартів та успішних практик іноземних держав відбулося з прийняттям Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року Закону України «Про запобігання корупції» № 1700–VII.

Закон України «Про запобігання корупції» став інструментом імплементації в національне законодавство положень статті 6 Конвенції ООН проти корупції щодо забезпечення створення та функціонування органу з питань антикорупційної політики.

Основними завданнями превентивної антикорупційної системи згідно з Законом України «Про запобігання корупції» є:

- правила формування та реалізації антикорупційної політики;
- антикорупційні обмеження (щодо використання службового становища, одержання подарунків, сумісництво та суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб, після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування);

¹ Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 Генеральній Асамблеї ООН 31.10.2003 ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 251-V. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

² Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 04.11.1999 ратифікована Законом України від 16.03.2005 № 2476-IV. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102.

³ Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 27.01.1999 ратифікована Законом України від 18.11.2006 № 252-V. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101

- запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (види конфлікту інтересів, шляхи врегулювання);

- спеціальні антикорупційні інструменти (антикорупційна експертиза, спеціальна антикорупційна перевірка, Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, вимоги щодо прозорості та доступу інформації);

- захист викривачів (захист осіб, які повідомляють про факти корупції від незаконного звільнення, переведення, зміни суттєвих умов трудового договору);

- відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення (кримінальна за безпосередню корупцію (зловживання повноваженнями, незаконне збагачення, тощо), адміністративна (за пов'язані з корупцією правопорушення (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, щодо одержання дарунка (пожертви), вимог фінансового контролю тощо), дисциплінарна та цивільно-правова (за обидва види порушень);

- усунення наслідків корупційних правопорушень (скасування актів, визнання нікчемними правочинів, відшкодування збитків у судовому порядку.

Також Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки (№ 1699, набрав чинності 26 жовтня 2014 року), в якому визначені основні положення формування та реалізації державної антикорупційної політики. На виконання даного Закону постановою Кабінету Міністрів України 29 квітня 2015 року затверджена Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) в Україні на 2015 – 2017 роки.

Безперечно, важливим кроком до вдосконалення теоретико-концептуальних підходів щодо подолання корупції з урахуванням світових стандартів і проведення антикорупційних реформ, є ухвалення 11 червня 2009 року Верховною Радою України пакета антикорупційних законів: «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення» та «Про

відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень»¹.

Національним агентством з питань запобігання корупції розроблено Антикорупційну стратегію на 2018 – 2020 роки, яка схвалена Кабінетом Міністрів України, та винесена на розгляд Верховної Ради України (законопроект № 8324). Цей законопроект містить положення щодо формування та реалізації державної антикорупційної політики, запобігання корупції, відповідальність за корупцію, формування негативного ставлення до корупції, оцінка результатів та механізмів реалізації стратегії.

Таким чином, в умовах реформування системи запобігання корупції Україна нині сформувала законодавчу базу, яка загалом відповідає міжнародним стандартам, вироблених у міжнародних договорах і практиці багатьох закордонних держав.

В Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. визначено, що корупція це використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей².

Корупція може мати різні форми: одержання хабарів, подарунків, розкрадання бюджетних коштів, а також зловживання владою або службовим становищем.

Пропорушення, пов'язані з корупцією можуть вчинятися двома способами: по-перше, – це отримання певних вигод (як матеріального, так і нематеріального характеру) особами,

¹ Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07 квітня 2011 року. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

Закон України від 07.04.2011 № 3207-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3207-17>; «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень». Документ 1507-01, вступив чинність від 05.01.2011, підстава - 2808-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1507-17>.

² Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1700-VII-ВР. Київ: Парламентське видавництво, 2014. № 49. ст. 2056.

уповноваженими на виконання функцій держави чи прирівняними до них особами; по-друге, – це діяння про підкуп даних осіб, фізичними та юридичними особами.

Водночас доречно зауважити, що підкуп осіб, уповноважених на виконання функцій держави, або осіб, прирівняних до них, юридичними особами здійснюватися не може. На практиці певну юридичну особу завжди представляє фізична особа – працівник юридичної особи або ж інші особи належним чином уповноважені керівництвом юридичної особи. Тому, вважаємо за доцільне вести мову про підкуп осіб, уповноважених на виконання функцій держави, або осіб, прирівняних до них уповноваженими представниками юридичних осіб.

Також може бути конфлікт інтересів, який з'являється із ситуації, коли державний службовець має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання службових обов'язків. У Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700- VII міститься визначення понять потенційного та реального конфлікту інтересів, а питанням запобігання і врегулювання конфлікту інтересів присвячено окремий розділ (розділ V)¹.

В Україні про «конфлікт інтересів» вперше було згадано в Загальних правилах поведінки державного службовця від 23 жовтня 2000 року. Згідно із положенням цього акта державний службовець повинен на вимогу заявляти про наявність чи відсутність у нього конфлікту інтересів.

Так, відповідно до статті 1 Закону «Про запобігання корупції» потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає

¹ Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. №1700-VII-ВР. Київ: Парламентське видавництво, 2014. № 49. ст. 2056.

на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі, що виникають під час виконання службових повноважень.

Для визначення корупційних діянь в термінології державних органів найбільш широко використовуються 8 типів згідно з Roebuck та Barker: зловживання службовим становищем; відкат (одержання винагороди в формі товарів, послуг або грошей за передачу права на ведення справи певній особі або компанії); крадіжка; здирництво (прийняття хабаря за нерозслідування кримінального порушення); улагоджування (створення перепон для кримінальних розслідувань або процедур, «загублення» доказів); покриття незаконної діяльності; безпосередня злочинна діяльність службовця митних органів; внутрішній підкуп (купуються та продаються службові привілеї та пільги, відпустки, розподіл за змінами, просування по службі, призначення на посади)¹.

Таким чином, у авторському розумінні корупція являє собою суспільно небезпечне явище, що може проявлятися в різних сферах життя та зумовлене особливостями суспільного розвитку країни, яке характеризується свідомим порушенням правових і етичних норм у здійсненні владних повноважень посадовими особами, з одного боку, та зацікавленими суб'єктами з іншого, що призводить до негативних наслідків.

Це визначення є ширшим від трактування поняття корупції у чинному законодавстві та у концепціях багатьох науковців, проте він охоплює основні підходи до розуміння поняття корупції як явища. Вважаємо, що при наданні характеристики поняттю корупції слід застосовувати такий важливий категоріальний елемент як процес реалізації владних повноважень.

¹ Roebuck, Julian B., Barker, Thomas. A Typology of Police Corruption. Social Problems. 1974. № 21. P. 423-437

Наприклад, про застосування неекономічних – адміністративних (або вольових) методів та способів, є однією із важливою складовою запобігання та протидії корупції, зазначено в роботі О.В. Ткаченко.¹

Згодні з думкою, що наразі більша частина норм, які регулюють суспільні відносини, а також визначають компетенцію публічних службовців, порядок проходження служби та організації їх діяльності і тим самим впливають на рівень корупції в країні належить нормам адміністративного права².

В сучасному розумінні публічне адміністрування – це царина державно-управлінського впливу на процес розвитку країни та суспільства, тому процедури, механізми його здійснення повинні бути чітко визначені в законодавстві та регламентовані в такий спосіб, щоб можна було досягнути найбільшого ефекту в процесі його практичного здійснення.

Розглядаючи питання сучасної антикорупційної політики в публічному адмініструванні в сфері цивільної авіації визначимося з поняттям "публічне адміністрування в цивільній авіації". На сьогодні публічне адміністрування в цивільній авіації: по-перше, спрямовано на задоволення публічних інтересів (галузевий еквівалент – безпека авіації), які є значно ширшими за державні інтереси, а інколи прямо з ними розбігаються; по-друге, здійснюється на засадах гласності, що, зокрема, вимагає і достатньої активності з боку суб'єктів владних повноважень стосовно ініціативного інформування населення та готовності до сприйняття позиції (інтересів, умов, обставин) іншої сторони взаємодії; по-третє, характеризується зменшенням імперативного впливу, чітким розмежуванням примусових і непримусових заходів, зростаючим значенням нерозпорядчої комунікації (узгодження варіантів поведінки, обмін інформацією, договірне врегулювання юрисдикційних ситуацій, розширене застосуванням заохочення тощо).

До інструментів публічного адміністрування в сфері цивільної авіації, які найефективніше можуть запобігти проявам корупції, необхідно віднести систему адміністративних нормативно –

¹ Ткаченко О. В. Адміністративно-правові засади протидії корупції в органах внутрішніх справ : дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2008. 208 с.

² Гвоздецький В. Д. Організаційно-правові засади запобігання і протидії корупції в Україні. Київ, 2011. 592 с.

правових актів, методи публічного адміністрування, адміністративно - правові режими, контроль та нагляд, електронне врядування. Мінімізувати рівень корупції можна завдяки застосуванню цілісного механізму адміністративно-правового регулювання. Ототожнюючи механізм адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правовий механізм запобігання корупції, можна говорити про те, що адміністративно-правовий механізм запобігання корупції характеризується наявністю таких елементів, як: норми права, нормативно-правові акти, юридичні факти, правовідносини, акти застосування права й акти реалізації права¹.

До переліку елементів адміністративно-правового механізму запобігання корупції вважаємо віднести відповідні заходи та засоби антикорупційної спрямованості. До речі часто науковцями ці два поняття ототожнюються, але їх зміст розуміємо як застосування спеціальних дій, поєднаних спільною метою – недопущенням виникнення та поширення корупції.

Щодо реалізації другої засади Положення Конвенції ООН проти корупції, то протягом останніх трьох років були створені державні спеціалізовані антикорупційні органи, які можна поділити на дві групи: 1) установи, які мають загальну компетенцію, тобто предметом діяльності яких є боротьба з корупцією у всіх суб'єктах державної влади: Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) і Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА); 2) установи, що мають спеціальну компетенцію безпосередньо у сфері авіації. Наприклад, в структурі Державної авіаційної служби України створено та забезпечено функціонування сектору з питань запобігання та виявлення корупції.

Правовий режим протидії правопорушень пов'язаних із корупцією у сфері авіації безумовно є не однорідним, оскільки для такого виду службових осіб, як особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які зазначені в п. 1

¹ Хабарова Т. В. Механізм протиправності корупції в Україні, его адміністративно-правовая природа. *Leges si Viata*. 2016. № 1/3. С. 95–98.

ч. 1 ст. 3 Закону (фактично це службові особи України, які здійснюють більш значиму діяльність) у сфері цивільної авіації до таких осіб належать працівники Міністерства інфраструктури.

Міністерство інфраструктури України відповідно до підпункту 2 статті 4 Повітряного кодексу України¹ здійснює державне регулювання у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України у межах визначених повноважень. Має статус центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері транспорту, а центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики в галузі цивільної авіації (уповноважений орган з питань цивільної авіації) – Державна авіаційна служба України (далі – Державіаслужба). Державіаслужба відповідно до покладених на неї завдань здійснює ряд функцій, визначених Положенням про Державіаслужбу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 року № 520 (далі – Положення)².

Одним із основних завдань Державіаслужби є здійснення контрольних-наглядових функцій за суб'єктами авіаційної діяльності, що є вразливим полем для корупції. Інспектування об'єктів і суб'єктів авіаційної діяльності та контроль за виконання ними авіаційних правил України здійснюється фахівцями Державіаслужби. Працівників Державної авіаційної служби України які поділяються на державних службовців та державних інспекторів з авіаційного нагляду. В структурі Державної авіаційної служби створено та забезпечено функціонування сектору з питань запобігання та виявлення корупції.

В Державіаслужбі проводиться постійна робота, спрямована на запобігання проявам корупції серед працівників органу. Так, 2016 році Планом заходів щодо запобігання і протидії корупції та іншим правопорушенням передбачено забезпечення Державіаслужбою якісного добору розстановки кадрів, попередження осіб про встановлені обмеження, передбачені антикорупційним законодавством, проведення спеціальних перевірок осіб, які претендують на заняття посад відповідального становища,

¹ Повітряний кодекс України. Кодекс України, Закон, Кодекс від 19.05.2011 № 3393-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3393-17>

² Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів від 8 жовтня 2014 року № 520. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/520>

здійснення фінансового контролю щодо фінансового становища працівників Державіаслужби та інші. Здійснено заходи в частині фінансового контролю. Забезпечено подання працівниками Державіаслужби відомостей про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Більшість заходів щодо запобігання та протидії корупції, які виконувались є превентивними, спрямованими на попередження та зменшення наслідків корупційних дій.

Державіаслужбою України кожного року планується розробка Антикорупційної програми на поточний рік, де обов'язково враховуються положення Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015 – 2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265¹.

В Розпорядженні від 05.10.2016 № 803-р.² визначені для Державіаслужби України заходи щодо запобігання корупції, а саме: оновлення складу наглядових рад державних підприємств та господарських товариств, шляхом публічних прозорих конкурсів і добору до них експертів та фахівців з питань боротьби з корупцією (п.57); спрощення та переведення в електронний формат ліцензійно-дозвільних процедур у сфері автомобільного та авіаційного транспорту (п.62); підвищення прозорості та підзвітності виконання бюджетних програм. Забезпечення виконання у повному обсязі вимог Законів України “Про доступ до публічної інформації” та “Про відкритість використання публічних коштів” (п.59); розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта про визначення нового порядку надання і анулювання прав на експлуатацію повітряних ліній, що усуне штучні обмеження на лібералізованих ринках перевезень, запровадить прозорі умови конкурсів з розподілення дефіцитних частот, виконання чартерних рейсів (п.62).

В 2018 р. Антикорупційна програма у галузі цивільної авіації затверджена Наказом Державної авіаційної служби від 27.04.2018

¹ Про засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 р. Відомості Верховної Ради, 2014. № 46. ст. 2047. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>

² Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади: Розпорядження від 05.10.2016 № 803-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249459434>

року №373.¹ З метою реалізації антикорупційної політики в Державіаслужбі у межах компетенції здійснюються такі заходи: 1) кадрове, матеріально-технічне та фінансове забезпечення; забезпечення підвищення рівня обізнаності антикорупційного законодавства посадовими особами Державіаслужби шляхом направлення на підвищення кваліфікації, проведення роз'яснювальної роботи, навчань, семінарів; проведення спеціальної перевірки щодо осіб, що претендують на зайняття посад у Державіаслужби або передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджений Національним агентством з питань запобігання корупції. 2) організаційно-управлінські: перевірки фактів подання посадовими особами Державіаслужби, які в ній працюють (працювали), декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та повідомляє Національне агентство з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій; 3) правові: проводиться моніторинг проектів нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів з метою виявлення чинників, що призводять чи можуть призвести до вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень; 4) взаємодія з правоохоронними органами: налагодження взаємодії з НАБУ та НАЗК, здійснення перевірки осіб, які претендують на посади в Державіаслужбі України, у разі виявлення фактів, що можуть свідчити про скоєння корупційних правопорушень, про ведення перевірок та, у разі підтвердження інформації, за їх результатами направлення матеріалів до правоохоронних органів для прийняття відповідного рішення; вживаються заходи, пов'язані із притягненням до відповідальності осіб за корупційні правопорушення (правопорушення, пов'язані з корупцією) та усуваються їх наслідки. 5) зв'язки з громадськістю: забезпечується участь громадськості в заходах щодо запобігання і протидії корупції шляхом проведення громадського обговорення проектів нормативно-правових актів залучення громадськості до обговорення актуальних питань діяльності проведення круглих

¹ Про затвердження Антикорупційної програми Державіаслужби на 2018 р.: Наказ Державіаслужби від 24.04.2018 р. №373 URL: <https://avia.gov.ua/wp-content/uploads/2017/03/373.pdf>

столів, брифінгів, засідань, нарад; інформується громадськість про заходи щодо запобігання та виявлення корупції шляхом опублікування на офіційному веб-сайті Державіаслужби антикорупційної програми, плану заходів щодо запобігання та виявлення корупції та інформується про їх виконання; 6) міжнародне співробітництво: взаємодія і обмін інформацією з відповідними органами іноземних держав, участь співробітників підрозділів внутрішньої безпеки у міжнародних антикорупційних заходах, запрошення іноземних експертів до участі в інформаційно-аналітичних заходах.

Одним із важливих заходів протидії корупції є законодавчо прописане обмеження отримати подарунки. На думку Т.О. Коломоєць обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями є особливим різновидом спеціального обмеження (щодо особливих суб'єктів зі специфічним видом професійної діяльності), яке, завдяки поєднанню загальних ознак, притаманних обмеженню взагалі, та особливих ознак (наявність певного майнового аспекту у будь-якій зовнішній формі прояву), є дієвим засобом запобігання вчиненню правопорушень, пов'язаних із корупцією, удосконалення правових засад використання ресурсу якого дозволить досягти ефективних результатів у зазначеній сфері правозастосування¹.

На основі проведеного аналізу визначених заходів щодо усунення виявлених корупційних ризиків, що проводяться в Державіаслужбі України обґрунтовано доцільність їх використання. В результаті впровадження запропонованих заходів очікуються такі результати: 1) усунення корупціогенних факторів в актах Державіаслужби, як наслідок, мінімізована ймовірність вчинення посадовими особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень; 2) зменшення можливості для корупційних проявів під час адміністративних процедур, державних закупівель, у діяльності державних підприємств, які належать до сфери управління Державіаслужби; 3) створення умов, коли дискреційні повноваження посадових осіб використовуються винятково на

¹ Коломоєць Т.О. Обмеження щодо одержання подарунків як засіб запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією: правовий аспект Підприємництво, госп-во і право. Київ, 2017. № 12. С. 164-168.

користь державних інтересів; 4) впровадження механізму попередження, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів, а посадові особи отримають належний рівень знань з питань врегулювання конфлікту інтересів; 5) впровадження та ефективного використання механізмів повідомлень про корупційні прояви; 6) підвищення прозорості та підзвітності виконання бюджетних програм тощо.

Боротьба із проявами корупції також є одним із пріоритетних завдань державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». З метою недопущення порушень антикорупційного законодавства України, на підприємстві «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» діє відділ запобігання та протидії корупції. В Звіті оцінки корупційних ризиків та заходів щодо їх усунення у Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» від 13.07.2018 ідентифіковано 21 ризик.¹

Одним із основних напрямів у сфері запобігання та протидії корупції в у сфері авіації є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в Державній авіаційній службі, а також усунення умов та причин їх виникнення. Державна авіаційна служба (Державіаслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра інфраструктури, який реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України та є уповноваженим органом з питань цивільної авіації.

В структурі Державної авіаційної служби функціонує Сектор з питань запобігання та виявлення корупції. Відповідно до наказу Державіаслужби від 22.12.2017 №1009 «Про створення Комісії з оцінки корупційних ризиків» створена Комісія діє з метою проведення аналізу стану справ та причин виникнення корупційних ризиків у процесі реалізації державної політики у сфері цивільної авіації.

Для впровадження механізмів ефективною системи запобігання корупції в Державіаслужбі на кожен рік приймається

¹ Звіт оцінки корупційних ризиків та заходів щодо їх усунення у Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» від 13.07.2018 № 41-11-11. <https://kbp.aero/wp-content/uploads/2017/08/Zvit>

Антикорупційна програма¹. У межах компетенції та на реалізацію антикорупційної політики Державіаслужба здійснює заходи: щодо перевірки факту подання посадовими особами Державіаслужби декларацій; щодо проведення роз'яснювальної роботи, навчань та семінарів, підвищення кваліфікації посадових осіб на рівень обізнаності антикорупційного законодавства; проводить спеціальні перевірки щодо осіб, які претендують на зайняття посад з підвищеним корупційним ризиком.

Планом заходів щодо запобігання і протидії корупції та іншим правопорушенням передбачено забезпечення Державіаслужбою якісного добору розстановки кадрів, попередження осіб про встановлені обмеження, передбачені антикорупційним законодавством, проведення спеціальних перевірок осіб, які претендують на заняття посад відповідального становища та інші.

Здійснюються заходи в частині фінансового контролю. Забезпечується подання працівниками Державіаслужби відомостей про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. З метою запобігання корупції та забезпечення ефективного використання коштів під час реалізації проектів розвитку у сфері цивільної авіації необхідно: впроваджувати системи оприлюднення фінансової та операційної інформації про діяльність державних підприємств та забезпечити прозорість їх фінансових потоків; виробити прозорий механізм визначення пріоритетів публічних закупівель, їх обґрунтованої технічної та економічної доцільності; надання права громадськості на здійснення контролю за якістю виконання робіт та цільовим використанням коштів.

Державіаслужбою затверджено план запровадження ліцензування в електронній формі відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 363 «Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі».

У питаннях здійснення авіаційних перевезень в Україні та з метою забезпечення рівного доступу всіх авіаперевізників до ринку повітряних перевезень та уникнення виникнення корупційних ризиків, вдосконалений механізм надання, анулювання і обмеження обсягу прав на експлуатацію повітряних ліній. На сьогоднішній день

¹ Про Антикорупційну стратегію на 2018- 2020 рік: Проект Закону України. Київ, 2017. URL: <http://www.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/2017/> (дата звернення 14.11.2018 р.)

дане питання врегульовано відповідно до частини четвертої статті 94 Повітряного кодексу України Авіаційними правилами України «Порядок надання і анулювання прав на експлуатацію повітряних ліній», затверджених наказом Державіаслужби від 24.10.2014 № 686, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 13 листопада 2014 р. за № 1440/26217 (зі змінами).

Актуальність питання антикорупційної політики в публічному адмініструванні в сфері цивільної авіації зумовлюється тим, що корупція провокує й поглиблює суспільні кризові явища, підриває імідж України на світовій арені, негативно впливає на мікро- та макроекономічні процеси, перешкоджає налагодженню конструктивного діалогу між владою та громадськістю, руйнує засади розбудови правової держави та громадянського суспільства. Тому розробка та впровадження заходів антикорупційного спрямування є одним із першочергових завдань державної влади. На шляху до реалізації цього завдання зроблено чимало кроків: прийнято нове антикорупційне законодавство, низку нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції; ведеться постійний діалог Української держави із світовою спільнотою щодо вироблення ефективних механізмів протидії та подолання корупції; здійснюються наукові дослідження з питань запобігання корупції та боротьби з нею; формується публіцистика антикорупційного характеру.

Досліджено, що у новому антикорупційному законодавстві зроблено акцент на широке застосування заходів адміністративної превенції корупції, усунення різноманітних соціальних передумов вчинення корупційних правопорушень, у тому числі у сфері державної служби. Передбачено різнопланові обмеження щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави, а саме це обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, щодо одержання подарунків, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, щодо спільної роботи близьких осіб, щодо поведінки осіб після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, щодо проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, щодо прозорості інформації, щодо заборони на одержання послуг і майна органами державної влади, щодо обов'язкового конкурсного відбору на посади

державної служби та інші спеціальні профілактичні обмеження у цій сфері.

Вважаємо, що антикорупційна політика в публічному адмініструванні в сфері цивільної авіації представлена як комплекс організаційного – правових засад визначених нормами адміністративного законодавства та в подальшому здійснення певних дій, які вчиняються з метою уникнення корупційних ризиків або виявлення фактів корупційної поведінки, суб'єктами наділеними правом на участь в антикорупційних заходах.

До основоположних засад визначимо: 1) спрямованість антикорупційної політики та координація діяльності Міністерства інфраструктури, Державної авіаційної служби та інших органів влади з її реалізації; 2) системний аналіз корупційних ризиків в сфері цивільної авіації; 3) проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та їх проектів в сфері цивільної авіації; 4) впровадження у національне законодавство передового досвіду інших країн світу, а також пропозицій міжнародних організацій з питань антикорупційної політики в сфері цивільної авіації; 5) взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами влади у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики в сфері цивільної авіації; 6) відкритість та інформованість громадськості про здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції в сфері цивільної авіації.

Реалізація антикорупційної політики здійснюється шляхом адміністративно - правової протидії корупції в цивільній авіації, що складається із сукупності заходів, які можна класифікувати за такими критеріями як:

1. В залежності від процесуально-правової форми реалізації антикорупційних заходів: а) кадрове, матеріально-технічне та фінансове забезпечення; б) організаційно-управлінські; в) правові; 4) взаємодія з правоохоронними органами; г) зв'язки з громадськістю; д) міжнародне співробітництво.

2. В залежності від змісту запобіжних антикорупційних заходів: (правові заходи, політичні заходи, економічні заходи, виховні заходи, ідеологічні заходи).

3. В залежності від змісту застосування заходів (вдосконалення нормативно правові актів чи безпосереднє виявлення порушень у

діях посадових осіб або залучення громадськості на виявлення та запобігання корупційних діянь)

4. В залежності від об'єкту застосування заходів: (до кандидатів на зайняття посади державних органів або органах місцевого самоврядування,

до посадових осіб, або осіб, які залишили відповідну посаду).

5. В залежності від суб'єкту застосування заходів щодо запобігання корупції (заходи, що застосовуються владними суб'єктами або тими, які мають обов'язки та наділені повноваженнями в сфері цивільної авіації; та іншими фізичними та юридичними особами, громадськими об'єднаннями).

Одним із пріоритетів у сфері цивільної авіації є розвиток професійної державної служби. Для цього необхідно спрямувати зусилля на створення оптимальної структури державної служби та забезпечення її ефективної роботи шляхом реформування адміністративної системи, подальшої демократизації функціонування державного механізму, впровадження нової кадрової політики, підтримання та розвитку високої професійності державних службовців.

Ефективна протидія корупції у сфері цивільної авіації в Україні можлива за умови вдосконалення вітчизняного антикорупційного законодавства, ефективного нормативно-правового забезпечення механізму її реалізації. З цією метою для усунення можливих корупційних ризиків поряд з проектами законів необхідне обов'язкове проведення антикорупційного моніторингу всіх чинних законів, зміцнення взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства.

З метою запобігання корупції та забезпечення ефективного використання коштів під час реалізації проектів розвитку у сфері цивільної авіації необхідно: впроваджувати системи оприлюднення фінансової та операційної інформації про діяльність державних підприємств та забезпечити прозорість їх фінансових потоків; виробити прозорий механізм визначення пріоритетів публічних закупівель, їх обґрунтованої технічної та економічної доцільності; надання права громадськості на здійснення контролю за якістю виконання робіт та цільовим використанням коштів.

3.4. Умови запровадження системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) в Україні як чинника безпеки харчових продуктів: адміністративно-правовий аспект

Вимоги до безпечності та якості харчових продуктів вважалися особливо актуальними в усі часи, адже недотримання цих вимог може завдати шкоди найважливішому – життю і здоров'ю людини¹. Забезпечення безпеки продуктів харчування – один з основних напрямів, що зумовлюють здоров'я населення, збереження генофонду нації².

Разом із тим, вирішення цих питань пов'язано не тільки з контролем якості кінцевого продукту, але й моніторингом виробничих процесів по усьому ланцюгу виробництва для своєчасного виявлення небезпечної продукції. Така система контролю отримала назву Hazard analysis and critical control points (НАССР) – це система яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів.

Враховуючи важливість проблеми, питанням безпеки харчових продуктів присвячена низка робіт у різних галузях науки³. Більшість

¹ Галкіна О.М. Адміністративно-правові засади забезпечення безпечності та якості харчових продуктів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право». Х., 2017. 23 с.

² Одарченко А.М., Соколова Є.Б., Максимова А.А. Удосконалення конкурентоспроможності та платоспроможності підприємств м'ясної промисловості за рахунок упровадження системи НАССР / Прогресивні техніки та технології харчових виробництв ресторанного господарства та торгівлі: зб. наук. праць: у 2 ч. Ч. 2. Вип. 1 (17) / Харківський державний університет харчування та торгівлі; ред. О.І. Черевко. Х.: ХДУХТ, 2013. С. 1054-109.

³ Горобей О.М. Ветеринарно-санітарна оцінка м'ясопродуктів, що реалізуються на ринках, та заходи з підвищення їх якості: автореф. дис... канд. ветеринар. наук: спец. 16.00.09 «Ветеринарно-санітарна експертиза». Львів, 2003. 21 с.; Мельник П.І. Ветеринарно-санітарна експертиза, якість і безпека харчових мідій: автореф. дис... канд. ветеринар. наук: спец. 16.00.09 «Ветеринарно-санітарна експертиза». Л., 2007. 23 с.; Ніколаєва А.М. Формування стратегії досягнення конкурентних переваг підприємств м'ясної промисловості: автореф. дис... канд. економ. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами». Тернопіль, 2008. 20 с.; Kyryliuk I., Kyryliuk Ye. Efficiency of the functioning of the state control system for the safety and quality of animal products in Ukraine. Food Science and Technology. 2017. Volume 11/Issue 4; Федоськіна Л.А. Система обеспечения безопасности пищевой продукции: проблемы внедрения и пути их решения / Л.А. Федоськіна, Е.А. Евстифеев // Стандарты